

ACC. N:R. M 6743: 1-27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

Uppteckningen rör _____

Höslättar 1.

Slätterredskapen	s.	1.
Slättermarkerna	"	16.
Slätterarbetet	"	20.

(Se blomma t. 29!)

Skriv endast på denna sida!

N. 6743: 1a.

Luf

Dessa uppteckningar om Höslätter
rör sig om förhållandena i Väckelsångs
socken, Konga härad, under senare
hälften av 1800-talet.

De flesta av trakten åldringar har
utfrågats och lämnat upplysningar,
som kompletterats med upptecknarens
egna minnen från barndomen.

ACC. N:R.

M. 6743:1.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVSlätterredskapen.

Vid slätten har man ej använt den vid skördearbetet brukade säderskären. Man känner ej till något annat redskap, varmed man i äldre tid avhuggit gräs, än lisen. Att skära av gräs med lisen har alltid kallats "slå" (slå), "slå av gräs". Men skära såd med lisen kallas "lä av så". Före i tiden fanns endast hemmasmidda liar, de första "köpeliana" voro korta "skaunelia" och "klövalia" från Bohus. Liar tillverkades i hemtrakten endast av de allra bästa och kunnigaste smederna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6743 : 2

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

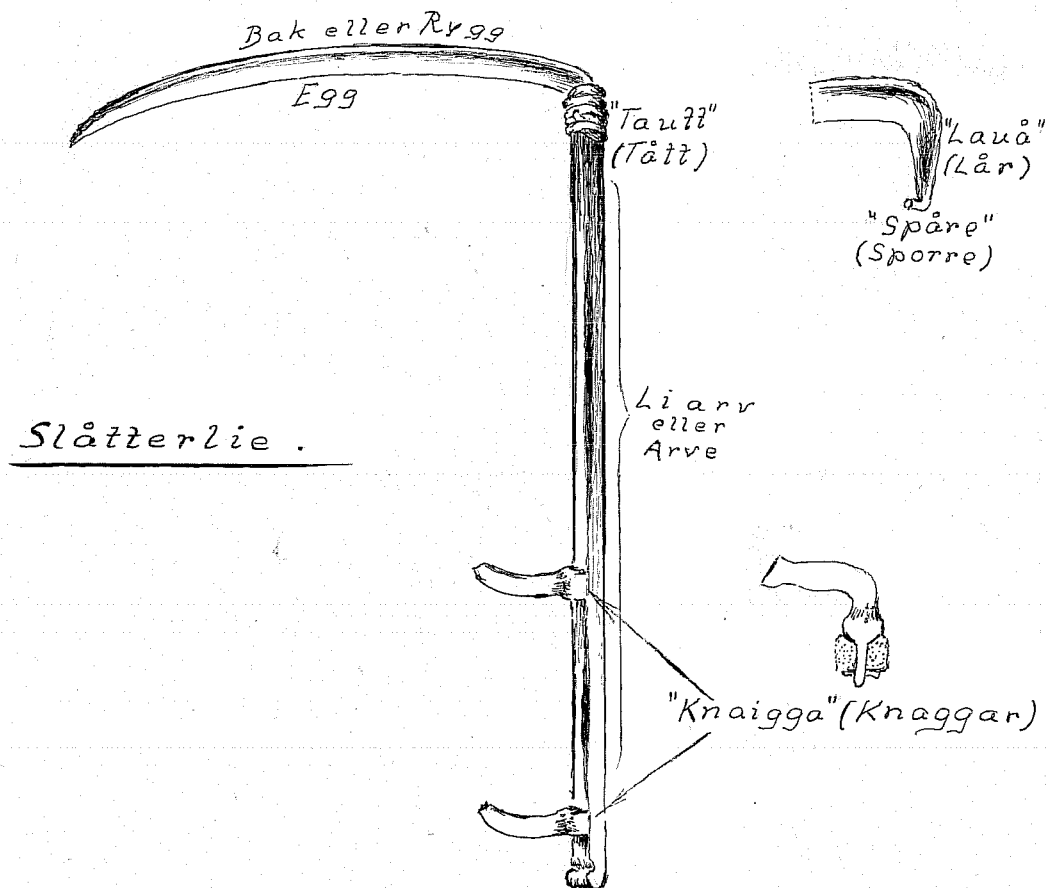
Född år

1894 i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743:3

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1948

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Det var en konst att kunna "håra" (hårda) en lie så det "ble godt bet" i den. De gamla gubbarna brukade håra på klängen i lien, om det var godt stål i den. En lie med "håre bräckå" skulle också vara vass och "ta gräset" bra.

Någon annan benämning på detta redskap än lie har man rej. Hela redskapet, lieblad och skaft tillsammans, kallas endast lie. Liebladet ensamt kallas också lie. Dess olika delar har särskilda benämningar. Den skarpa kanten med ryggen är "slipet", den mot-satta tjockare kanten är "baken" eller

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743: 4

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1940
Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Väckelsång
Berättat av:
Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

eller "ryggen", den böjda delen mot skaftet
"lauvt" (läret) och den lilla kappen, som
går in i skaftet och håller lian, kallas
"spären" (sporren). År lians inställning
mot skaftet böjd, d. v. s. vinkeln något
krumlig, säges lian vara "krampå".
År den inställd mot marken så den
skär gräset kort säges den vara "jöv-
lagdå". Lian hade man alltid fästad
vid lierskaftet, man bar den rej lös.
Lien hade man förr fästad med en "lauvt"
(fåt), "liatautten", som vanligen var en
ituspungad slyra av ek, en "ekelelling",
eller av "sälle" (sälq) och var virad om

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6743:5.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Carlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

Lieskaftet och Låret på Liebladet.

Lieskaftet kallas "arr" eller "arve", "liarve". Handlagen på Lieskaftet kallas "knagga", "liaknagga". För att de skola hålla riktigt bra böra de vara "självvaxena", d. v. s. av riktigt växet trä. Liearvet skall hava passande längd till slätterkarlen. När liearvet ställes mot marken, bör det nå upp till armhålan på slätterkarlen, och han skall över Lien kunna fatta tag i översta Lieknaggen. Om Lienes arve är för kort, får slätterkarlen "kura" (gå böjd) för mycket, och om det är för långt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743 : 6.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

så får han gå för rak och rej. få riktigt fart eller kraft i luggen.

På licarvet har man alltid haft fästad en sticka att "stryka" lien med. Den kallas "strykerpaun" (paun = spån). För att lien vid strykning lättare skall skärpas har man haft spånen bestruken med jurekjärna och avfallsgrus från brynebyttan eller slipstenen.

Liksom nuförtiden slipade man lianna varsa på en slipsten. Men riktig ordentlig slipning på slipsten skedde endast vid malkasterna. Dessutom brukade man "bryna" malkasterna

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M. 6743:7
Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

man fått stenhugg eller annars hade
den "utskänd". Man förde med sig
på släktupplatsen en "brynebotta", vari
man hade "brynevann" samt "sänna"
och smärre "eggestena". Pannan var
av gottlångsk sandsten liksom den
stora slipstenen, men småbrynena
voro vanligen av glimmerskiffer.
Bryne av småkornig sandsten eller
kvartsit har även använts.

(Ullens M. 148)

Kvinnornas arbetsredskap vid släp-
tararbetet var råfsar, varmed det
avslagna höet råfsades ihop. På
redskapet fanns ej någon annan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743 : 8

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

benämning på råfsa. Ordet kallas
 också råfsa. Råfsans olika delar
 benämns: skaft, "huv" (huvud) och
 "linga" (långar), som ibland även kallas
 "lång" (lång). Till råfsans huvud
 har alltid använts "båke" (båke).
 Den äldre typen råfsor har haft rakt
 huvud, men yngre råfsor har böjd
 huvudform. De äldre råfsorna hade
 skaft av gran, yngre av slätare och
 knaggfriare alträ. Till pinnar har
 "sönn" använts vara bäst, dessa pinnar
 har varit sega, men även björk har an-
 vänds. Pinnar hade man "lekade i Laja".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6743:9

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd Täckelsång

Socken:

Täckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1948

Född år

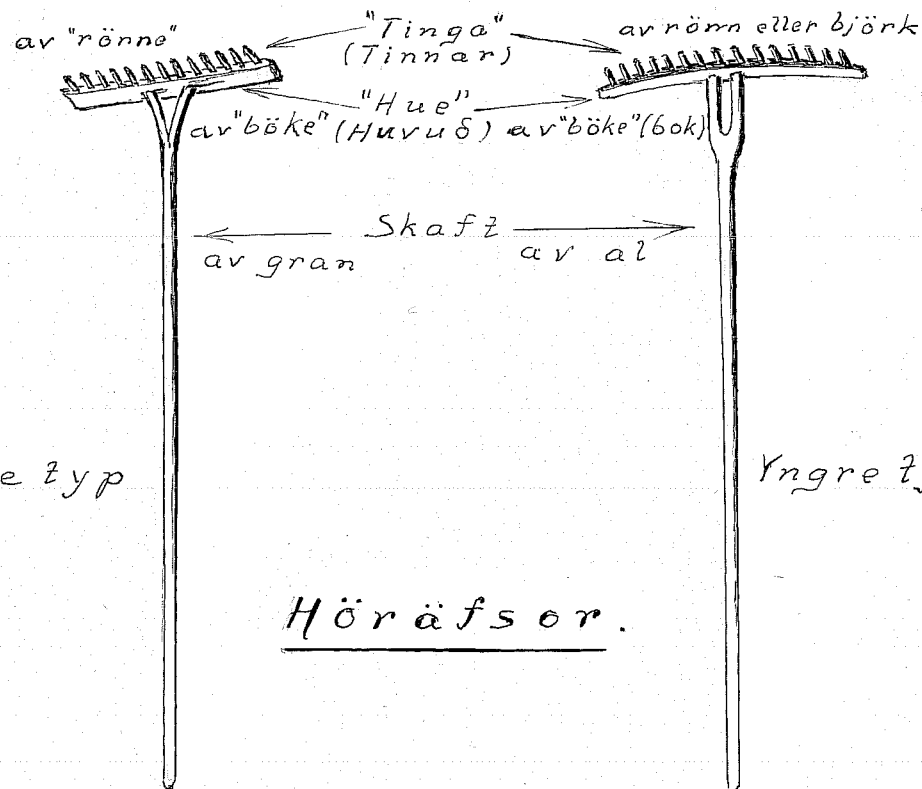
1894

i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

ACC. N:R.

M. 6743:10

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

Några riktiga högafflar hade man ej.
 De högafflar man förr i tiden använde
 voro av trä. Det var ren enkel, något
 böjd träkllynna. Annars använde
 man de första klumpiga järngreparna.
 För det mesta har man lagit höet
 med händerna, man har "fångat"
 det mellan armarna.

Vid inbörgringen har man haft en
 "båja" (båga), som man buvit höet
 uti. Håbågan var gjord av tvänne
 böjda unghakar. Mellan bågarna
 voro korsvis bundna "långå" (långar=
 smala rep) av lindbast.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6743 : 11

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd Väckelsång

Socken: Väckelsång

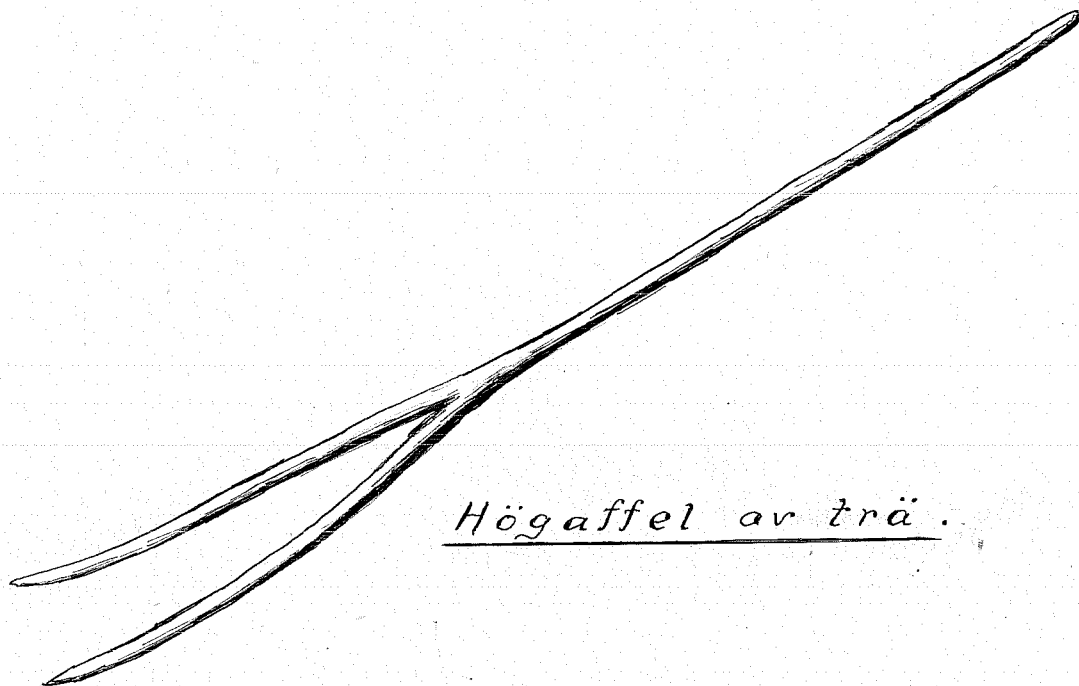
Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11.

Högaffel av trä.

ACC. N:R.

M. 6743 : 12.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

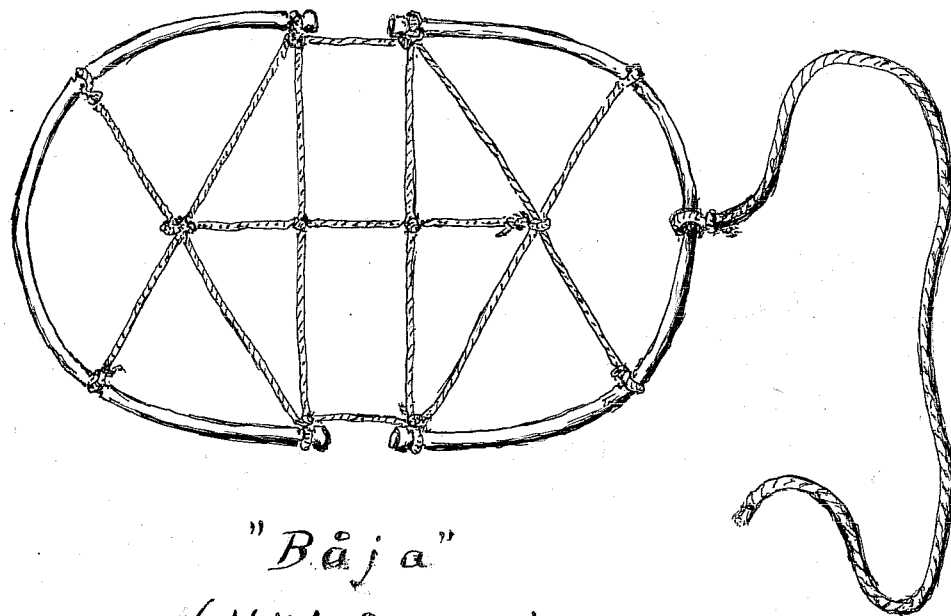
1894

i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

"Båja"
(Höbåga)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 6743: 13.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Salian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

Tid släppte på "maa" (mader) och sankmarker kunde ej höet förkas där ute på den våta marken. Man måste då föra höet till de forrare "laggana" (kanterna) eller till "möschä" (förhöjningar av forrare och samre jord) där ute i det våta och där "kua bräna". Då användes ett redskap man kallade "slipa", på vilken man drog höet i land. Slipan bestod av tre eller fyra "ausa" (åsar eller stöcker), dessa voro ungefär på mitten sammanfogade med fyra eller fem st. "spräda" (pinna), omkring en mk. Länga.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6743: 14
Landskap: Småland Upptecknat av: Salomon Karlsson
Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
Socken: Väckelsång Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14.

Bakom dessa pinnar var en båg mellan åsarna. De grövre ändarna av de smala åsarna var skaklar och hade handtag av böjda ekpinnar. Det färska höet lades på pinnarna framför bågen, och sen tog en eller två man i handtagen på slipan och "asade" (slåpade) höet mot fastmark. Man kunde också lägga lövbågen på slipan och draga till bredan. Om man skulle bära den lunga bågen på ryggen, så sjönk man lätt ner i lön, därför var slipan ett praktiskt och nödvändigt redskap på våt mark.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6743: 15.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Flora

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

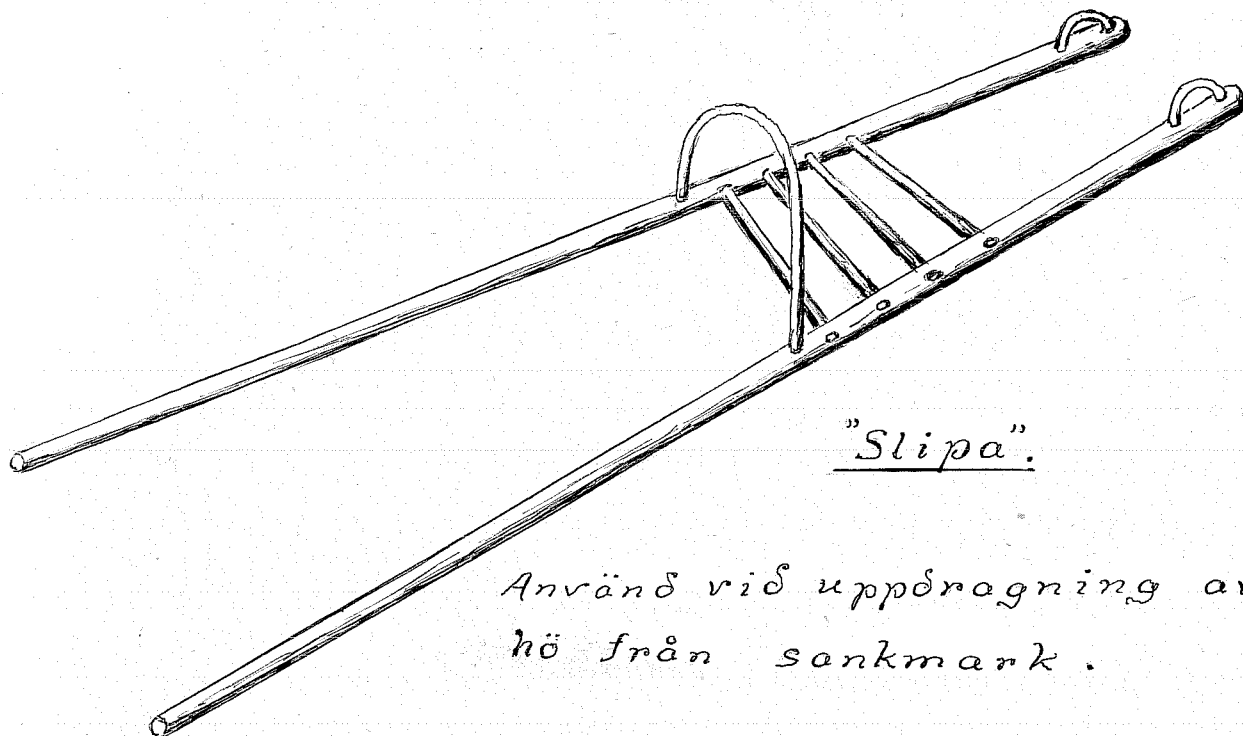
1940

Född år

1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

"Slipa".

Använd vid uppdragning av
hö från sankmark.

ACC. N:R.

M. 6743:16

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.

Plättmarkerna.

I äldre tider skördades rå hö på odlad jord, åkerarealen var då till för liden, där måste såd växa.

Man brukar småta, att när den bonden som anlade det första "gräslanget"

(vallen) här i trakten, gjorde detta, så ansågs han av många andra gamla och förståndiga bönder vara mycket dum.

"Då å rent au te å fördärva den goda akkajoen", sade man. Man trodde först att det ej gick att få upp den hårda vallen igen. Och med den lidens dåliga redskap, ärjebro och kacka, var det nog svårt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743: 17

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Carlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1948

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

Enn man kände till "klövä²hö²"
var det mycket "smä²hö²" som skörda-
des. Man slädd² i "bolen", d.v.s. den feta
ängsmarken närmast husen, i ångar,
i "maa" (mader) och övriga kärr- och sank-
marker, varar det fanns gott om. Inna
dessa blivit förslagda och odlade mossor.
Plätterångarna jingo kvinnorna tidigt
på våren "ris²anta". De skulle då råfra
ihop ris och löv i högar mellan buskar
och på stenröser. Tidant gammalt
löv har man kallat "mel²öv²", och när det
borjat ruttna har man använt det som
"st²öv²" i kållar och svins²tiar. Hade man

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743: 18

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

1894 i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

ej i förväg råfsat undan ris och
det gamla lövet i ångsmarken.
Lå hade det ju kommit med i höst
vid slättern. Slätterångarna brukade
man kalla "kudda", man hade kviostat
upp lövträden och huggit bort en del
buskar. Alla barrträd hade barkhuggits,
några sådana fingo ej förekomma
där man skulle slå. På ångsmarken
närmast husen, i de s. k. bolen, fingo inga
träd eller buskar växa, där skulle vara ren-
huggat. Där skulle man få det fetaste
och förnämsta höet, det som man kallade
"bolahö". Bolen har därför varit mycket

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743: 19

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1948

Född år

1894 i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19.

värderade. Vid skiftena i byarna har det varit rätt svårt att få någon att flytta ut från den gamla jorden. Det berättas från ett skifte, att en bonde, som tvingats utflytta, hade allra mest bekymmer om de gamla bolen. "Men många bol, många goe bol, ja har fautt autti lass hö dåa", sade han. Men en annan bonde i byn kom med den avsläpande repliken: "Jaa, par autti aur". Det andra ångskölet kallade man "oppångshö" till skillnad från det andra småskölet från "siddåna" (dålderna) och skölet från "maana" och mossarna. Dådan hö benämndes "maahö" och "måsa hö".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743:20

Landskap: Småland
Härad: Nonga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd Väckelsång
Berättat av:
Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

Slätterarbetet.

Årets första slätterarbete var på "gauen", gårdsplanen omkring husen, vilken man skulle hava putsad och fin till midsommar. Före kl. tolv på dagen midsommarafton märkte det vara gjort, ty senare på den dagen fick ej något grässtrå eller någon blomma huggas utav. Men det egentliga slätterarbetet har börjat först efter midsommar, vid tiden omkring första juli. De gamla gubbarna hade en del "märket" på blommor och gräs, när man ansåg tiden vara inne att börja slå.

Skriv endast på denna sida!

M. 6743:21

ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21.

När "Brugomma blommor" (Håstfibbla, *Arnica montana*) blommar som bäst i ångarna, då var det tid att laga gräset där. När fröna började "skrapla" i "Skallregräset" (Höskalle, *Rhinanthus major*), det var ett annat slättemärke.

När "våignet" (vengräset) började att "blåna" (blåna, d. v. s. började blomma), då var slättem inne för gräset på mossjorden.

Slätter i ångsmark brukade man kalla "hackeslanttå", man fick hacka av gräset mellan "lva" (lurar) och "stains" (stenar). Slätter på odlad jord, där man kan gå fram i "skaurå" (skåror, rader), brukar kallas "skauraslanttå".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743:22

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Carlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

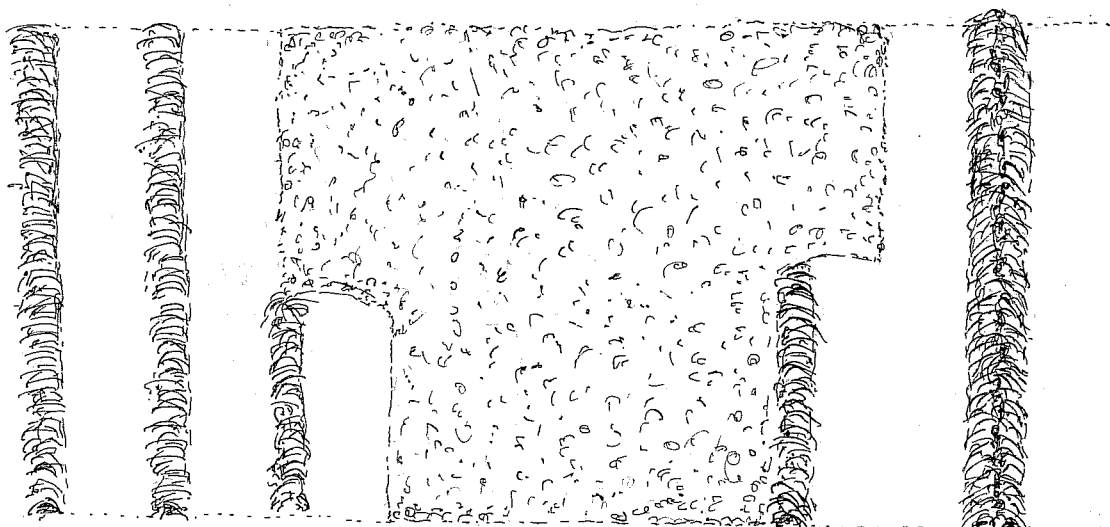
1940

Född år

1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22.

Enkelskäror.

Dubbelskäror.

"Skauraslauttå".

ACC. N:R.

M. 6743:23

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23.

Man slädde enkel-skäror och dubbel-skäror.
Här man gick enkel-skäror "högg man ifrån"
d. v. s. lade gräset utåt. Men vid dubbel
skära lade man första skären mot det
stående gräset, precis som man gör vid
sådesavtagning, men andra skären lade
utåt mot den först avslagna skären.

Vid ångslätter krävdes en särskild
färdighet, man borde "fnatta ou Luana
holien väl" och "vespa må tien" mellan
stenarna för att få av så mycket
gräs som möjligt och på samma
gång akta sig för att "stainhogga",
d. v. s. skämma tien med stenhugg.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743:24

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Karlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

1894

i

Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

En god slätterkarl borde kunna hålla
sin tie vare så länge som möjligt.
Plipning skedde vanligen endast
under pasterna vid måltiderna, så
dessomellan fick man bryna. Men det
räknades som en konst att kunna
bryna "redit bet" i tien. Den som låg
vid brynebyttan för mycket "varen bau-
tiå slauttrakär". Där man skulle skärpa
tiarna med strykespännen. Brukade man
gåra detta på en gång alla slätterkarlarna
Men kunde då få en liten pratstund medan
man rådade på ryggen. Vid skäraslättes
ströks tien vid slutad skär.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743:25

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fabian Karlsson

Härad: Konga

Adress: Boaryd, Väckelsång

Socken: Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

På mossjorden hade man den allra
svåraste slätten, staggen var hård som
svinborst och fordrade en "joålagdå" tis
med gott "vet" i ryggen. Därför måste
staggråset slås av tidigt på morgonen,
då man hade "nötta an maandäiggen".
När gräset var vått av dagg gick
slätten lättare. Det korta "stagga-
höet" var bra till färan. Även ångs-
slätter utfördes i tidig morgonsund.
Den som rej slädde vid regnväder,
fick rej något rad barga vid solstens-
väder, brukade man alltid fränhålla.
Vid slätten borde man alltså vara

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743:26

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fabian Carlsson

Härad:

Konga

Adress:

Boaryd, Väckelsång

Socken:

Väckelsång

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26.

mycket morgontidig, därför hände det att männen under tiden för slåttarna sovo om nåtterna i det nyslagna höet man fått inbärget på "slennet". Där tåg man med kläderna på för att fortare komma i väg till slåttarna. Där man började vid tre- eller fyrtiden på morgonen, hade man den bästa slåtter-tiden, då var det svaltt och daggrått i gråskan innan solen hunnit göra verkan.

En forpare, som skulle göra slåtterdags-
verke vid en bondgård, kom en morgon
först fram emot sex tiden. Detta lyckte
bondmoran var alldeles för gallet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 6743: 27.

Landskap: Småland
Härad: Konga
Socken: Väckelsång
Uppteckningsår: 1940

Upptecknat av: Fabian Karlsson
Adress: Boaryd, Väckelsång
Berättat av:
Född år 1894 i Boaryd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27.

Hon sade till Lorpären: "Va ha du hatt
fö bän i skara pau, mens du inde kom-
mä fönn sau dags fram pau daen".

Dagarlönningen till en lejd slätterkarl
var vanligen "tre dala" (femtio öre).

Till "sjusovare daen" (den 27 juli) borde
slätten vara avslutad. Längre än till
"Olas mæsse" (den 29 juli) gick ej för sig
att hålla på, ty efter Ola-dagen bet inte
län. "Håa Ola pressad i gräset, bita inte
län", sade man.

Återvärdet efter slätten, som kallas "groä",
fingo djuren beta av. Under det goda "groarbetet"
på hösten ställde mörarna till med sina ryster.

Umskr. 20, 206

Skriv endast på denna sida!